

'SMOKE FREE PARTNERSHIP' SAGATAVOTS ĪSS KOPSAVILKUMS PAR TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU DIREKTĪVU

ŠAJĀ ĪSAJĀ KOPSAVILKUMĀ:

1. sniegts faktu materiāls galvenajiem jaunajiem pasākumiem pārskatītajā Tabakas izstrādājumu direktīvā (TID);
2. atspēkoti tabakas ražošanas nozares minētie mīti;
3. paskaidrots, kādēļ mēs uzskatām, ka daži TID aspekti ir jāpārskata un jāuzlabo.

SMĒĶĒŠANAS ATKARĪBA VEI- DOJAS BĒRNĪBĀ UN JAUNĪBĀ — TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU DIREKTĪVA PALĪDZĒS PASARGĀT NĀKAMO PAAUDZI

- Smēķētāji sāk smēķēt agrā jaunībā un turpina to darīt jau kā atkarīgie: 70 % smēķētāju sāk smēķēt vēl nesasnējuši 18 gadu vecumu, un 94 % - nesasnējuši 25 gadu vecumu.¹
- Smēķēšana ir galvenais novēršamas priekšlaicīgas nāves un slimību iemesls, kas katru gadu ES nogalina 700 000 cilvēku – tas ir vairāk nekā nākamie seši iemesli kopā (autoavārijās bojāgājušie, nelegālās narkotikas, pašnāvības, slepkavības, AIDS un nelaimes gadījumi darbā).²
- Aplēsts, ka TID piecos gados samazinās smēķētāju skaitu ES par 2,4 miljoniem cilvēku, nodrošinot tīro ieguvumu 2234 darba vietu veidā, ekonomikas ieguvumu EUR 4 miljardu apmērā, EUR 506 miljonu lielu ikgadēju veselības aprūpes izdevumu samazinājumu, kā arī glābjot 16,8 miljonus dzīves gadu.²

- Tādās valstīs kā Kanāda³ un Austrālija⁴, kurās ir ieviestas visaptverošas tabakas kontroles stratēģijas, izmantojot arī lielus ilustratīvus brīdinājumus par ietekmi uz veselību, gadu no gada ir vērojama būtiska smēķētāju skaita samazināšanās jauniešu vidū.

TABAKAS RAŽOŠANAS NOZARES INTEREŠU KONFLIKTS

Tabakas ražošanas daudz nacionālajiem uzņēmumiem ir maksimāli jāpalielina peļņa saviem akcionāriem, tādēļ uzņēmumi pretojas valstu valdību mēģinājumiem mazināt smēķēšanas izplatību. ES un tās dalībvalstīs atzīst, ka starp tabakas ražošanas nozari un sabiedrības veselību ir nesavienojams interešu konflikts.⁵ ES un tās dalībvalstīs ir parakstījušas PVO Pamatkonvenciju par tabakas kontroli (FCTC), un tām ir jānodrošina, ka tabakas ražošanas nozares komerciālās un materiālās intereses nemazina tabakas kontroles politikas ietekmi.⁶

Uzņēmums British American Tobacco (BAT) 2000. gadā paziņoja, ka pašreizējā TID (kura tolaik tika apspriesta) Apvienotajā Karalistē "iznīcinās" nodarbinātību tabakas ražošanā.⁷ Taču 2005. gadā, kad BAT pārcēla ražošanu ārpus ES robežām un Apvienotajā Karalistē un Īrijā tika zaudēts vairāk nekā 500 darba vietu, BAT informācijā presei norādīja, ka iemesls ir izmaksu samazināšana, nevis TID ietekme.⁸ Turklāt Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds ir norādījis, ka darba vietu samazināšanu tabakas ražošanas nozarē galvenokārt veicina globalizācija, NEVIS tabakas kontroles tiesību akti.⁹

Tabakas ražošanas nozares argumenti pret TID kopumā nav neatkarīgi pārbaudīti vai ekspertu izvērtēti. Lielāko daļu pierādījumu TID atbalstam sniedz sabiedrības veselības jomas zinātnieki un ārsti, un tie ir neatkarīgi pārbaudīti un pārskatīti. Tālāk sniegts nozares mītu atspēkojums. Visiem pierādījumiem šajā dokumentā ir norādīts to avots, un šis publikācijas pilnīgas atsauces tiešsaistes versijā ir pieejamas interneta vietnē www.smokefreepartnership.eu.

TABAKAS RAŽOŠANAS NOZARES MĪTI

1. MĪTS.

Nav pierādījumu, ka TID priekšlikumā minētie pasākumi darbosies.

FAKTS

Ir pamatoti pierādījumi, ka TID iekļautie pasākumi ir gan proporcionāli iekšējā tirgus ziņā, gan palīdzēs atturēt lielu daļu jauniešu no smēķēšanas uzsākšanas, veicinās lielākas pieaugušo smēķētāju daļas vēlmi atstāt smēķēšanu un palīdzēs bijušajiem smēķētājiem neatsākt smēķēt. Tālāk minēts pierādījumu kopsavilkums.

Attēls un brīdinājuma teksts, kas aizņem 75 % no paciņas priekšējās un aizmugures daļas [3.2. punkts; 9. pants]

Sistemātisks pierādījumu pārskats norāda, ka uz tabakas izstrādājumu paciņām izvietotie brīdinājumi par ietekmi uz veselību ir efektīvi un attur jauniešus uzsākt smēķēt, kā arī motivē smēķētājus apsvērt iespēju atstāt smēķēšanu. Attēla un rakstiski brīdinājumi, kuri klāj 75 % un vairāk no paciņas virsmas, ir efektīvāki nekā tikai rakstiski brīdinājumi, kas klāj 50 % vai mazāk no paciņas virsmas, un īpaši efektīvi tie iedarbojas uz jauniešiem.¹⁰ Beļģijā gadā, kad uz visām paciņām tika izvietoti ilustratīvi brīdinājumi kopā ar atbalsta tālruna numuru, zvanu skaits uz dienestu, kurš sniedz atbalstu tiem, kas vēlas atstāt smēķēšanu, pieauga par vairāk nekā divām trešdaļām.¹¹

Valstis, kuras ir ieviesušas lielus ilustratīvus brīdinājumus, to veikušas visaptverošas tabakas kontroles stratēģijas ietvaros, un iepakojuma izmaiņu ietekme nav tūlītēja, tādēļ dažkārt ir grūti apliecināt cēlonisko saiti starp brīdinājumiem par ietekmi uz veselību un to jauniešu skaita samazinājumu, kuri pārtrauc smēķēt. Tomēr Kanādā ir pamatoti pierādījumi tam, ka ilustratīvu brīdinājumu ieviešana 2001. gadā bija efektīva un palielināja smēķēšanas atmešanas mēģinājumu skaitu, un samazināja smēķētāju proporciju.¹ Gadā, kad tika ieviesti ilustratīvie brīdinājumi, smēķētāju proporcija 15-19 gadus vecu jauniešu vidū kritās no 25 % līdz 22 % un turpināja samazināties, līdz 2011. gadā šajā vecuma grupā smēķēja tikai 12 % jauniešu.³

Darvas, nikotīna un oglekļa monoksīda (TNCO) līmenis uz paciņām ir jāaizstāj ar aprakstošu informāciju [3.2. punkts; 12. pants]

Tas atbilst jaunākajiem pierādījumiem, ka uz cigarešu paciņām norādītā informācija par darvas, nikotīna un oglekļa monoksīda daudzumu ir maldinoša, jo ļauj patērētājiem ir drošāki vai mazāk kaitīgi nekā citi.² ³ Tā nav taisnība — cigaretes ar zemu darvas saturu nav mazāk bīstamas cilvēku dzīvībai kā tās, kurām ir augstāks darvas saturs.^{4,5} Tomēr visās dalībvalstīs smēķētāji visbiežāk min TNCO līmeni, kā labāko rādītāju attiecīgās cigarešu markas bīstamībai⁶, un smēķētāji, īpaši tie, kuri apsver iespēju atstāt smēķēšanu, regulāri pēta šo informāciju.⁷ Tas arī atbalsta nepieciešamību uz visām paciņām izvietot informāciju par smēķēšanas atmešanu, jo ir skaidrs, ka smēķētāji, kuri vēlas no šī netikuma atbrīvoties, pēta informāciju uz iepakojuma.

Tievo cigarešu aizliegums [3.2. punkts; 12. pants]

Pētījumi par paciņas dizaina (tostarp markas apraksta, piemēram "tievas cigaretes"), kā arī smalku paciņu un rozā krāsas ietekmi uz jaunām sievietēm liecina, ka šādas paciņas ir gan maldinošas, gan jaunām sievietēm daudz pievilcīgākas.^{8,9} Šāds iepakojums var jo īpaši stiprināt pieņēmumu, ka smēķēšana palīdz kontrolēt apetīti un novērst ķermeņa svara pieaugumu, kā arī ir mazāk bīstamas. Šī ir pieaugoša problēma, kas TID ir jārisina, jo paredzams, ka tievo cigarešu pārdošana tirgū laika posmā no 2011. līdz 2016. gadam globālā līmenī varētu pieaugt no 4 % līdz 13 %.¹⁰

Minimālais skaits - 20 cigarešu - paciņā, un kubveida paciņas formas prasība [13. pants]

Cigarešu paciņas vidējās cenas palielinājums palīdz samazināt to jauniešu skaitu, kuri uzsāk smēķēt, jo jaunieši ir īpaši jutīgi pret cenu, un cenai pieaugot, viņi nevēlēsies pirkt cigaretes.¹¹ Paciņu lielums, kurās ir mazāk par 19 cigaretēm, jau aizliegts 16 no 27 dalībvalstīm.² Brīdinājumu par ietekmi uz veselību dizains ir veidots tā, ka visefektīvākā šī vēstījuma iedarbība ir izvietojumā uz kubveida paciņām, un ir pierādījumi, ka brīdinājumi uz citām, piemēram, lūpu krāsas vai smaržu pudelītes, iepakojuma formām tik labi neizceļas.¹²

Sastāvdaļas un emisijas - raksturīgas garšas un aromāta aizliegums [3.1. punkts; 6. pants]

Tabakas izstrādājumi, piemēram, ar šokolādes, piparmētru, vaniļas, ķiršu, persiku vai vīnogu garšu un aromātu

ir aizliegti. Šie aromāti uzlabo garšu un atvieglo dūmu ieelpošanu - īpaši jauniešiem, kuri tikko sāk smēķēt.¹³

2. MĪTS.

Priekšlikums palielinās tabakas nelegālo tirgu.

FAKTS

Tabakas ražošanas daudz nacionālo uzņēmumu bažas par nelikumīgu tirdzniecību ir jāizvērtē dažu tādu ražotāju vēstures kontekstā, kuri ir veicinājuši savu izstrādājumu kontrabandu.^{14 15 16 17} Kopš 2004. gada četri lielākie starptautiskie tabakas izstrādājumu ražotāji ir samaksājuši miljardiem dolāru soda naudās un maksājumos ES un Kanādas cigarešu kontrabandas tiesas prāvu ietvaros.^{18 19} Pašlaik ES notiek Japan Tobacco International darbības izmeklēšana.²⁰

Ietekmes novērtējums apstiprina — tabakas ražošanas nozare nav iesniegusi pārliciecināšus pierādījumus, ka lielāki brīdinājumi par ietekmi uz veselību, ilustratīvi brīdinājumi vai standartizētas paciņas veicinās tabakas izstrādājumu nelikumīgas tirdzniecības pieaugumu, līdz ar to samazinot legālu tirdzniecību.² Dalībvalstis, kuras ir ieviesušas ilustratīvus brīdinājumus, nav novērojušas nelegālās tirdzniecības pieaugumu. Patiesībā Apvienotajā Karalistē, kur ilustratīvie brīdinājumi tika ieviesti 2008. gadā, cigarešu nelegālās tirdzniecības tirgus daļa ir pastāvīgi kritusies — no 14 % līdz 9 %.²¹

Tabakas izstrādājumu paciņas arī tagad ir viegli viltot, tādēļ ražotāji izvieto uz visām tabakas paciņām slēptas zīmes, lai nošķirtu oriģinālās paciņas no viltotām. Saskaņā ar jauno Direktīvu uz paciņām arī turpmāk būs jāizvieto brīdinājumi par ietekmi uz veselību un citas atzīmes, kādas pašlaik ir noteiktas uz paciņām, tādēļ to viltošana nebūs atvieglota.²²

Nelikumīgas tirdzniecības kontrole ir izpildes jautājums. PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli (FCTC) nelegālās tirdzniecības protokols (ITP) tika pieņemts 2012. gada novembrī, un pēc ratificēšanas tas papildus stiprinās ES spēju kontrolēt nelikumīgu tirdzniecību. Tabakas izstrādājumu direktīvā noteiktie pasākumi, pirmkārt, prasīs visiem tabakas ražotājiem ieviest izsekošanas un identifikācijas sistēmas un, otrkārt, ir paredzēti, lai ES varētu īstenot ITP prasības.

3. MĪTS.

Šie priekšlikumi sabiedrībā nav populāri.

FAKTS

Tabakas kontroles politika ES iedzīvotāju vidū ir populāra: 76 % iedzīvotāju atbalsta ilustratīvo brīdinājumu izvietojumu uz paciņām, 73 % atbalsta uzlabotus drošības elementus uz iepakojuma, 63 % atbalsta raksturīgu garšu un aromātu aizliegumu, 57 % atbalsta standartizēta iepakojuma ieviešanu.¹⁶

4. MĪTS.

Priekšlikums pasliktinās nodarbinātības situāciju ES.

FAKTS

Plānots, ka TID iekļautie priekšlikumi 5 gadu laikā samazinātu tabakas izstrādājumu patēriņu par 2 %. Šāds tirdzniecības samazinājums radīs nelielu nodarbinātības līmeņa kritumu tabakas ražošanas nozarē, turpinot ilgtermiņa tendenci. Taču tabakas ražošanas nozare nav darbietilpīga nozare. 2008. gadā tabakas ražošanas nozarē bija nodarbināti tikai 34 000 cilvēku²³ vai 0,015 % no visās ES 27 dalībvalstīs nodarbinātajiem. Mazāki izdevumi par tabakas izstrādājumiem nozīmē vairāk izdevumu citiem (nevis tabakas) izstrādājumiem un pakalpojumiem tādos sektoros, kuri ir darbietilpīgāki. Šīs nozares piedzīvos savu izstrādājumu pieprasījuma un nodarbinātības pieaugumu, un aplēses liecina, ka nākamo piecu gadu laikā ES tiek prognozētas 2234 papildu darba vietas²⁴.

5. MĪTS.

Priekšlikums nodarīs kaitējumu tabakas audzētājiem.

FAKTS

ES saražotā tabaka veido tikai ceturto daļu no visa Eiropas tabakas ražošanas nozarei piegādātā tabakas apjoma.^{25,26} Tabakas izstrādājumu apjoma samazināšana par 1 % ES radīs ne vairāk par 0,25 % tabakas ražas samazinājuma.³⁷ Eiropas ražotāju apvienība UNITAB ir atzinusi, ka raksturīgu garšu un aromātu aizliegums neapdraudēs ES tabakas audzētājus.²⁷

6. MĪTS.

Pasākumu komplikētība (piemēram, sastāvdaļu regulēšana, izsekošana un identificēšana) var mazināt mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) dzīvotspēju.

FAKTS

Tabakas izstrādājumu direktīvas noteikto pasākumu īstenošana ir tabakas ražotāju, nevis MVU pienākums – nav iemesla, kādēļ šie priekšlikumi varētu mazināt MVU dzīvotspēju. Mazumtirdzniecības apjomi pakāpeniski samazināsies, taču tas nenotiks pēkšņi, jo galvenā ietekme būs uz smēķēt uzsākušo jauniešu, nevis pašreizējo smēķētāju skaitu. Tāpēc veikaliem būs laiks, lai pielāgotos jaunajai situācijai.

7. MĪTS.

Papildus kontroles prasības iepakojumam radīs intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus, kas novedīs pie kompensācijas prasībām.

FAKTS

Tabakas izstrādājumu preču zīmju lietošanu jau ierobežo tiesību akti. Preču zīmes lietošana ir priekšrocība, nevis tiesības, kā skaidrots Līguma par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem 20. pantā un 8. panta 1. punktā, kas nosaka, ka "dalībnieki var apstiprināt pasākumus, kuri ir nepieciešami sabiedrības veselības aizsardzībai, ar nosacījumu, ka šādi pasākumi atbilst šī Līguma noteikumiem". Patiesi – starptautiskās tirdzniecības līgumi nerada tiesības izmantot preču zīmes, un tie jebkurā gadījumā atļauj valstu valdībām ieviest pasākumus sabiedrības veselības aizsardzībai.²⁸ Preču zīmju lietošanu jau nosaka ES tiesību akti pašreizējā Tabakas izstrādājumu direktīvā²⁹ un Direktīvā par zālēm³⁰, nenosakot kompensācijas prasības.

8. MĪTS.

Priekšlikumi drīzāk radīs, nevis novērsīs šķēršļus tirdzniecībai.

FAKTS

Kā norādīts Ietekmes izvērtējumā, TID priekšlikumi ļaus ES dalībvalstīm saskaņot nacionālos tiesību aktus ar starptautiskajām saistībām un zinātniskajiem pierādījumiem, vienlaikus nodrošinot augstu veselības aizsardzības līmeni saskaņā ar ES tiesību aktu prasībām.²

9. MĪTS.

Standarta iepakojumi un lielāki brīdinājumi par ietekmi uz veselību radīs neskaidrību un papildu izmaksas maziem uzņēmumiem.

FAKTS

Standarta paciņas ir tikpat vienkārši pārdot kā spēcīgu preču zīmju iepakojumus. Tabakas ražotāju nozares aplēses, kuru pamatā ir 6 tabakas izstrādājumu mazumtirgotāju viedokļu aptauja, liecina, ka vienam pārdošanas darījumam vajadzēs papildu 45 sekundes.³¹ Savukārt, objektīvā pētījumā, kurā tika mērīti vairāk nekā 5000 standarta paciņu tirdzniecības darījumi, tika konstatēts, ka standarta iepakojumu izmantošana nepagarina tirdzniecības darījuma laiku³², un to apliecina Austrālijā gūtā pieredze.³³

10. MĪTS.

Tabakas ražošanas nozarei vajadzētu būt tādām pašām tiesībām, kādas ir sabiedrības veselības kopienai, kad runa ir par politikas veidošanas procesa ietekmēšanu.

FAKTS

Tabaka atšķiras no jebkura cita produkta - tas ir vienīgais legālais patēriņa produkts tirgū, kurš paredzētā lietojuma rezultātā ir letāls. Tieši tādēļ Latvijas un vairāk nekā 170 citu valstu valdības ir parakstījušas PVO Pamatkonvenciju par tabakas kontroli, kas nosaka valstu valdībām likumīgas prasības stingri regulēt tabakas izstrādājumus un aizsargāt savu tabakas kontroles politiku no komerciālām un likumīgām tabakas ražošanas nozares interesēm.

TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU DIREKTĪVAS UZLABOJUMI

'Smoke Free Partnership' uzskata, ka Tabakas izstrādājumu direktīvu var uzlabot, ieviešot tālāk minētos ieteikumus.

Standarta iepakojums [40., 41. punkts; 24. pants]

Dalībvalstīm ir paredzēta iespēja ieviest standarta iepakojumus. Taču mēs uzskatām, ka Tabakas izstrādājumu direktīvā šai ir jābūt obligātai prasībai. Ir pamatoti pierādījumi, ka standarta iepakojums, kurš aizstāj visus preču zīmju elementus uz paciņas (krāsas, logotipus u. c.), izņemot izstrādājuma nosaukumu standarta fontā, ir efektīvs līdzeklis, lai uzlabotu brīdinājumu par veselības apdraudējumu ietekmi un mazinātu paciņas pievilcīgumu it īpaši jauniešu vidū. Philip Morris vadītāja teiktā citāts: "Mūsu gala saziņas līdzeklis ar mūsu smēķētāju ir pati paciņa. Ja nav nekādu citu reklāmas vēstījumu, mūsu iepakojums [...] ir vienīgais mūsu preču zīmes būtības vēstītājs."³⁴

Izsekojamība un drošības elementi [14. pants]

Tabakas izstrādājumu direktīvas priekšlikums nosaka, ka ir jāievieš ES izsekošanas un identifikācijas sistēma visā piegādes ķēdē līdz paciņas līmenim (izņemot mazumtirdzniecību). Pašreizējā Direktīva piešķir Komisijai pilnvaras apstiprināt tehniskus ar izsekošanu un identifikāciju saistītus pasākumus, un šī Direktīva īsteno

šādas pilnvaras. Šis jaunais pasākums stiprinās dalībvalstu pilnvaras kontrolēt nelikumīgu tirdzniecību un sniegs patērētājiem iespēju pārbaudīt tabakas izstrādājumu autentiskumu. Tomēr priekšlikums tiktu ievērojami stiprināts, ja būtu iekļauta prasība saistīt identifikatorus uz paciņām un ārējā iepakojuma, ieviest neredzamus un redzamus drošības elementus, turklāt datu glabāšanai un ar izsekošanu un identifikāciju saistītajai piekļuvei ir jābūt neatkarīgai no tabakas ražošanas uzņēmumiem.

Nikotīnu saturošie produkti [18. pants]

Pašreizējais priekšlikums nosaka, ka izstrādājumi, kuros pārsniegta noteikta nikotīna koncentrācija, ir atļauti kā zāles, bet uz pārējiem izstrādājumiem attiecas TID noteikumi. Mēs stingri iesakām, lai tādiem nikotīnu saturošiem izstrādājumiem, kas nav tabakas izstrādājumi, būtu vajadzīga apstiprināšana saskaņā ar zāļu tiesību aktiem, jo:

- Zāļu reglamentēšanas noteikumu piemērošana nodrošinās, ka labas kvalitātes produkti joprojām būs pieejami smēķētājiem, taču tos nevarēs pārdot vai reklamēt bērniem un jauniešiem, kuri nesmēķē. Tas ļaus aizliegt arī saldus, piemēram, košļājamās gumijas, šokolādes un

vaniļas, aromātus, kuri ir bērniem pievilcīgi.

- Direktīvā ir grūti izmērīt robežvērtību, jo faktiskais lietotāju uzņemtais nikotīna līmenis ir atkarīgs no tā, kā izstrādājums tiek lietots, nevis no nikotīna satura līmeņa. TID pašreizējā redakcijā šajā jomā pavājinātu regulējumu, jo noteikt to, vai izstrādājums ir virs vai zem robežvērtības, ir grūti un dārgi, un ļoti līdzīgi izstrādājumi tiktu regulēti ļoti atšķirīgos veidos.

- TID regulējumā iekļautajiem izstrādājumiem 30 % no paciņas priekšējās un aizmugures daļas būs jāklāj brīdinājuma tekstam: „Šis izstrādājums satur nikotīnu un var kaitēt jūsu veselībai”. Šāds brīdinājums ir maldinošs un var atturēt smēķētājus no nikotīna aizstāšanas terapijas (NRT) izmantošanas. Nikotīna aizstāšanas terapija Eiropas Savienībā ir medicīniski apstiprināta, lai palīdzētu smēķētājiem atmet smēķēšanu, jo to saturošais nikotīns ir pietiekami efektīvs, lai palīdzētu smēķētājiem atmet smēķēšanu, nenodarot sev ļaunumu. Ja visiem nikotīnu saturošiem izstrādājumiem būs nepieciešama atļauja saskaņā ar zāļu tiesību aktiem, šāds brīdinājums vairs nebūs vajadzīgs.

- ¹ Azagba, S, Sharaf, M. The Effect of Graphic Cigarette Warning Labels on Smoking Behaviour: Evidence from the Canadian Experience. *Nikotīna un tabakas pētījums*, 2012. gads. <http://ntr.oxfordjournals.org/content/early/2012/09/12/ntr.nts194.full>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ² Hammond D, White CM: Improper disclosure: Tobacco packaging and emission labelling regulations, *Public Health*, 2012. gads, doi:10.1016/j.puhe.2012.03.012 <http://davidhammond.ca/Old%20Website/Publication%20new/2012%20Constituent%20Labels%20-%20Public%20Health%20%28Hammond%20&%20White%29.pdf>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ³ Gallopel-Morvan K, Moodie C, Hammond D, Eker F, Beguinot E, Martinet Y: Consumer understanding of cigarette emission labelling. *European Journal of Public Health*, 2010. gads, doi: 10.1093/eurpub/ckq087 <http://eurpub.oxfordjournals.org/content/early/2010/07/01/eurpub.ckq087.full>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ⁴ Leavell, N. The Low Tar Lie. *Tobacco Control*, 1999. gads; 8: 433.–439. lpp. <http://tobaccocontrol.bmj.com/content/8/4/433.full>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ⁵ Monograph 13: Risks Associated with Smoking Cigarettes with Low Tar Machine-Measured Yields of Tar and Nicotine. National Cancer Institute. US National Institutes of Health. <http://cancercontrol.cancer.gov/brp/tcrb/monographs/13/>. Piekļuve 2013. gada 4. martā.
- ⁶ Special Eurobarometer 385, Attitudes of Europeans towards tobacco 2012: http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ⁷ Environics Research Group: Toxics information on cigarette packaging: results of a survey of smokers. Health Canada, 2003. gads. www.tobaccolabels.ca/constitu/canada. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ⁸ Hammond D, Daniel S, White CM: The effect of cigarette branding and plain packaging on female youth in the United Kingdom, *Journal of Adolescent Health*, 2012. gads. [http://davidhammond.ca/Old%20Website/Publication%20new/2012%20UK%20Youth%20Plain%20Packaging%20-%20JAH%20\(Hammond%20et%20al\).pdf](http://davidhammond.ca/Old%20Website/Publication%20new/2012%20UK%20Youth%20Plain%20Packaging%20-%20JAH%20(Hammond%20et%20al).pdf). Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ⁹ Impact of female-oriented cigarette packaging in the United States. Hammond D, Doxey J, Daniel S, Bansal-Travers M. *Nicotine & Tobacco Research*, 2011. gada 12. aprīlis; doi: 10.1093/ntr/ntro45.
- ¹⁰ Passport, New product development in cigarettes: innovate or fail – keeping price in power, Euromonitor International, 2012. gads.
- ¹¹ Curbing the Epidemic. Pasaules Banka. 1999. gads. <http://transition.usaid.gov/policy/ads/200/tobacco.pdf>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ¹² Hammond D, White C, Anderson W, Arnott D, Dockrell M. The perceptions of UK youth of branded and standardised, 'plain' cigarette packaging. *European Journal of Public Health* (tiek pārskatīts).
- ¹³ Scientific Committee on Emerging and Newly Identified Health Risks, Addictiveness and Attractiveness of Tobacco Additives SCENIHR, 2010. gads. http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_029.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ¹⁴ House of Commons, Committee of Public Accounts. Twenty-first report: tobacco smuggling, HC143. London, Houses of Parliament, 2003. gads. <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmselect/cmpubacc/398/398.pdf>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ¹⁵ Health Select Committee Second Report, 2000. gads. Section IV, Expanding into new markets. <http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselect/cmhealth/27/2717.htm#a18>
- ¹⁶ Beelman MS, Birnbauer B, Campbell D, Marsden W, Schelzig E, Sisti L. Tobacco Companies Linked to Criminal Organizations in Cigarette Smuggling. Washington DC, Center for Public Integrity, 2000. gada 3. marts. <http://www.icij.org/node/460/tobacco-companies-linked-criminal-organizations-lucrative-cigarette-smuggling>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ¹⁷ LeGresley, E., et al., "British American Tobacco and the 'insidious impact of illicit trade' in cigarettes across Africa", *Tobacco Control*, 2008. gads, 17(5): 339-34. lpp. <http://tobaccocontrol.bmj.com/content/17/5/339.full>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ¹⁸ Smuggling, the tobacco industry and plain packs. A report by Luk Joossens for Cancer Research, Apvienotā Karaliste, 2012. gada novembris. http://www.cancerresearchuk.org/prod_consump/groups/cr_common/@nre/@pol/documents/generalcontent/smuggling_fullreport.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ¹⁹ Heyward, M, Legal analysis of the agreements between European Union, Member States and multinational tobacco companies, Ņujorka, 2010. gada septembris. <http://www.ftc.gov/images/stories/Legal%20analysis%20of%20EU%20agreements%20AND%20EXECUTIVE%20SUMMARY.pdf>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ²⁰ Holland J, Jovanovic B, and Dojcinovic S. Big trouble at Big Tobacco, Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP), 2011. Vašingtona, 2011. gads. http://www.reportingproject.net/troubles_with_big_tobacco/
- ²¹ Measuring tax gaps 2012. HMRC. <http://www.hmrc.gov.uk/statistics/tax-gaps/mtg-2012.pdf>. Piekļuve 2013. gada 9. martā.
- ²² Smuggling, the tobacco industry and plain packs. A report by Luk Joossens for Cancer Research Apvienotā Karaliste, 2012. gada novembris. http://www.cancerresearchuk.org/prod_consump/groups/cr_common/@nre/@pol/documents/generalcontent/smuggling_fullreport.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ²³ Matrix Insight, Economic analysis of the EU market of tobacco, nicotine and related products, Brisele, 2012. gads (sk. 71. lpp.) http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_matrix_report_eu_market_en.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ²⁴ Matrix Insight, Economic analysis of the EU market of tobacco, nicotine and related products, Brisele, 2012. gads (sk. no 124. lpp.). http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_matrix_report_eu_market_en.pdf. Piekļuve 2013. gada 13. martā.
- ²⁵ Lauksaimniecības un lauku attīstības ĢD, Padomdevējas grupas tabakas jautājumos sanāksmes protokols, 2012. gada 1. jūnijs. http://ec.europa.eu/agriculture/consultations/advisory-groups/tobacco/2012-06-01/minutes_en.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ²⁶ Eurostat, 2010. gads. epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tobacco_processing_statistics_-_NACE_Rev_1.1. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ²⁷ UNITAB paziņojums Reģionu komitejas konferencē par TID. 2013. gada 25. februāris.

- ²⁸ Direktīva 2001/37/EK, 7. pants — aizliegums izmantot tādus apzīmējumus kā "viegls", "maigs" var izraisīt dažu preču zīmju izmantošanas aizliegumu (piem., "Malboro Light") <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0037:EN:HTML>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ²⁹ Alemanno A., Bonadio E., Do you mind my smoking? plain packaging of cigarettes under the TRIPS agreement. J. Marshall Rev. Intell. Prop. L. 450 2011. gada pavasaris. <http://jmrpl.com/articles/Alemanno3.pdf>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ³⁰ 2001. gada Direktīva par zālēm un pamatnostādnes aizliedz izmantot "reklāmas elementus" uz iepakojuma un regulē logotipa izmantošanu, Direktīvas 62. pants. Direktīva: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:311:0067:0128:en:PDF>. Pamatnostādnes: http://ec.europa.eu/health/files/eudralex/vol-2/c/bluebox_o2_2008_en.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ³¹ Potential impact on retailers from the introduction of plain tobacco packaging. Deloitte Australia, 2011. gada februāris. https://www.australianretailers.com.au/downloads/pdf/deloitte/2011_01_31_AAR_Plain_Packaging2.pdf. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ³² Carter OBJ, Mill BW, Phan T, et al Measuring the effect of cigarette plain packaging on transaction times and selection errors in a simulation experiment. Tob Control doi:10.1136 Publicēts tiešsaistē 2011. gada 26. septembrī. <http://tobaccocontrol.bmj.com/content/early/2011/09/23/tobaccocontrol-2011-050087.abstract>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.
- ³³ Carter, O et al. Plain packaging for cigarettes improves retail transaction times. BMJ 2013. gads; 346:f1063. <http://www.bmj.com/content/344/bmj.e525/r1/630359> Piekļuve 2013. gada 25. martā.
- ³⁴ Hult M . Marketing issues corporate affairs conference May 27, 1994 — Manila. 1994. gada 27. maijs. Philip Morris. Bates No. 2504015017/5042, <http://legacy.library.ucsf.edu/tid/jga42e00/pdf>. Piekļuve 2013. gada 15. martā.

CONTACT

Smoke Free Partnership c/o European Respiratory Society

49-51 rue de Treves
1000 Brussels, Belgium

Tél : +32 2 238 53 60
Fax : +32 2 238 53 61

E-mail : smokefree.partnership@ersnet.org

www.smokefreepartnership.eu

Florence Berteletti Kemp

Director, Smoke Free Partnership

Tél : +32 2 238 53 63

Fax : +32 2 238 53 61

E-mail : florence.berteletti@ersnet.org

design by **inextremis.be**

